

Magyar Helsinki Bizottság

A MAGYAR HELSINKI BIZOTTSÁG JELENTÉSE A PÁLHALMAI ORSZÁGOS BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁSI INTÉZETÉBEN 2014. JÚNIUS 18-ÁN TETT LÁTOGATÁSRÓL

A Magyar Helsinki Bizottság megfigyelői 2014. június 18-án tettek látogatást a Pálhalmi Országos Büntetés-végrehajtási Intézetének mélykúti objektumában. A látogatás célja a szabálysértési elzárást töltők fogvatartásának vizsgálata volt. A látogatás során az intézet vezetése és munkatársai készségesen segítették a monitorozók munkáját. Az intézet munkatársai a látogatás kezdetekor a megfigyelők rendelkezésére bocsátották az előzetesen megküldött kérdésekre adott válaszokat tartalmazó dokumentumokat, a fogvatartottak számára rendelkezésre álló programok listáját és az étrendet, valamint minden egyéb szükséges információt megadtak. A megfigyelőknek lehetőségük volt megtekinteni az intézet női elzárásost töltők által használt körletét, részlegét.

A Magyar Helsinki Bizottság munkatársai látogatásukat az intézet parancsnokával és parancsnok-helyettesével való megbeszéléssel kezdték. Ezt követően a megfigyelők az intézet munkatársainak kíséretében bejárták a létesítményt, illetve véletlenszerűen kiválasztott zárkákban az ott tartózkodó fogvatartottakkal a személyi állomány ellenőrzése nélkül (tőlük látó- és hallótávolságon kívül) beszélgetést folytattak. A látogatás végén a monitorozók megosztották tapasztalataikat az intézet vezetésével.

A jelentés elkészítését az Európai Unió „Alapvető jogok és polgárság” programja támogatta. Tartalmáért a kizárólagos felelősséget a Magyar Helsinki Bizottság viseli, az semmilyen vonatkozásban nem tekinthető úgy, mint amely az Európai Unió véleményét tükrözi.

A Pálhalmi Büntetés-végrehajtási Intézet Magyarország egyik legnagyobb büntetés-végrehajtási intézménye. Pálhalma a központi ügyintézés helye, itt található a parancsnoki iroda, valamint a teljes intézet adminisztrációs háttérbázisa. Fogvatartást másik három, egymástól, illetve a parancsnokságtól két-három kilométerre szétszórtan található helységben hajtanak végre. Sándorházán és Bernátkúton férfiakat tartanak fogva, Mélykúton a női fogvatartottak vannak elhelyezve. Fegyházas zárkával is rendelkezik az intézet Sándorházán.

Létszám adatok (szabálysértési elzárást töltő nők)

2013-ban összesen 342 nő töltötte Pálhalmán a szabálysértési elzárását, közülük hárman voltak fiatalkorúak. 2014-ben a megfigyelők látogatásáig (június 17.) az összes elzárást töltő nő száma 160 volt, ebből négyen voltak fiatalkorúak és hárman töltöttek büntetőjogi elzárást.

A fiatalkorúak 2013-ban a következő okok miatt töltöttek elzárást:

- helyszíni bírság 10 nap elzárásra átváltoztatva, személyazonosság igazolásával kapcsolatos kötelezettség megszegésének szabálysértése miatt
- helyszíni bírság 10 nap elzárásra átváltoztatva, tulajdon elleni szabálysértés miatt
- helyszíni bírság 10 nap elzárásra átváltoztatva, tulajdon elleni szabálysértés miatt

A fiatalkorúak 2014-ben a következő okok miatt töltöttek elzárást: (az első két pont ugyanarra a fiatalkorúra vonatkozik)

- 5 nap elzárás kiszabása tiltott prostitúció miatt
- 10 nap elzárás kiszabása tiltott prostitúció miatt
- 10 nap elzárás kiszabása tiltott prostitúció miatt

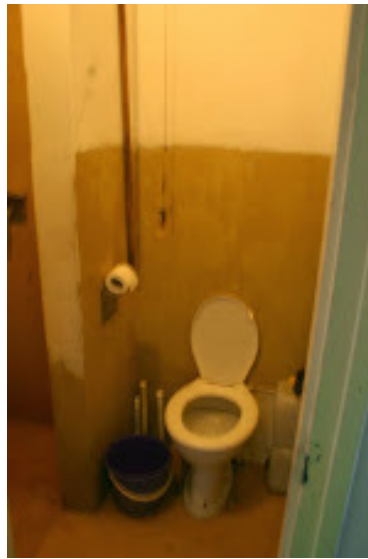
- 5 nap elzárás kiszabása tulajdon elleni szabálysértés miatt (ld még a jelentés utolsó oldalán).

A személyes meghallgatásokból megtudtuk, hogy a felnőtt nők körében az elzárást töltők nagy része tiltott prostitúció miatt került a büntetés-végrehajtási intézetbe, de előfordult lopás, koldulás, közterületen alkoholfogyasztás és garázdaság is. Szabálysértési elzárásra az esetek többségében pénzbírság átváltoztatása miatt került sor, azonban előfordultak olyan esetek is, amikor a bíró azonnal elzárást szabott ki. A megkérdézettek túlnyomó része nem először tölt elzárást.

Az elmúlt két évben drasztikusan emelkedett a szabálysértési elzárást töltők száma. Míg korábban a négy-öt fő is magasnak volt tekinthető, ma az ötven-hatvan fős létszám sem rendkívüli. A megnövekedett létszám miatt külön épületet kellett kijelölni a szabálysértési elzárást töltők számára. A létszám növekedésének okáról pontos információ nincs, egyik lehetséges magyarázat, hogy rendőrségi fogdán az új szabálysértési törvény hatályba lépése óta nem lehet végrehajtani a szabálysértési elzárást, a másik a szigorodó bírói gyakorlat, a harmadik a végrehajtási szabályok változása (a pénzbírságot nem próbálják meg adók módjára behajtani, hanem átváltoztatják elzárásra, és már a helyszíni bírságot is át lehet változtatni elzárásra).

Zárkák, fizikai körülmények

1. Zárkák

Az elzárást egy épületen belül két körleten hajtják végre, a körletek egymástól ráccsal vannak elválasztva. A zárkák állapota átlagos magyar bv. zárkának mondható, az egy főre jutó nettó mozgástér becslésünk szerint nem haladja meg a két nm-t, egy zárkában hat személyt helyeznek el. A zárkák ajtaja nyitva van, közöttük az átjárás lehetséges. A zárkán belül van wc és zuhanyzó is, ugyanakkor tévé nincs mindegyikben.

A Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokságának tájékoztatása szerint, az intézet „törekszik a jogszabályok által előírt elhelyezési, és ellátási feladatoknak maradéktalanul eleget tenni. A mélykúti aleggység 18 m² alapterületű zárkáiban átlagban 4 fő, a 8m² alapterületűekben 2 fő fogvatartott kerül elhelyezésre”.

A televízió hiányát a megfigyelőkkel folytatott beszélgetések során több fogvatartott is sérelmezte, mondván, az intézet nem tud adni, beküldeni meg nincs értelme, mert eltelhet 2-3 hét is a készülék átvizsgálásával, így egy 30 napos elzárás alatt esetleg csak pár napig használható a készülék. Az intézet vezetése elmondta, hogy a készülékek átvizsgálása valóban akár több hétig is tarthat, mert összesen két alkalmazott foglalkozik a teljes intézetben ezzel a feladattal, akinek munkakörébe tartozik az összes műszaki vizsgálat, és mivel 1.600 körüli fogvatartottról beszélünk több település objektumaiban elhelyezve, és mivel a két alkalmazott közül az egyik lehet beteg vagy éppen szabadságon, ezért gyorsabb vizsgálatra adott esetben objektív okból kifolyólag nincs mód.

A Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága tájékoztatása szerint „az intézet tulajdonában lévő televízió készülékek számának növelése érdekében a személyi állomány intézkedett, és a szabadidő hasznos eltöltésére a közösségi helységben elhelyezésre került egy televízió, melyről a fogvatartottak tájékoztatást kaptak”.

2. Ruházat, ágyneműk

A szabálysértési elzárást töltők befogadáskor formaruhát kapnak, azonban saját ruhájukat viselhetik. Az évszaknak megfelelő felsőruházatból és lábbeliből egy váltásra valót folyamatosan maguknál tarthatnak. Tiszta ágyneműt kéthetente kapnak az elzárást töltők, ezzel kapcsolatban panasz nem érkezett.

Fürdés, vízminőség

1. Fürdés

Minden zárkában található zuhanyzó, amelyet a nap bármely időpontjában használhatnak. Minden zárkában állandó a melegvíz-ellátás, a fürdés tehát semmilyen korlátozás alá nem esik. A meleg vizet naperóművek biztosítják, amelyeket az intézet pályázati forrásból szerzett be. A fogvatartottak minden tisztálkodáshoz szükséges szert megkapnak a körletek raktárából, de van arra is lehetőség, hogy ezeket a boltban vásárolják meg.

2. Vízminőség

Látogatásunk időpontjában a víz nem volt iható, a vezetőség tájékoztatása szerint évente megközelítőleg háromszor okoz problémát a vízhálózat az egész környéken. A vizet hetente laborban vizsgáltatják, és amennyiben a vizsgálat problémát mutatnak ki, úgy a víz ivóvízként való fogyasztását korlátozzák, a fogvatartottaknak az ivóvizet biztosítják. A vezetőség azt is elmondta, hogy a probléma megoldásán már dolgoznak, kivitelezési tervek készülnek azzal kapcsolatban, hogy a vezetékes vizet a Paksi vízműtől kapják a jövőben. A projekt egy-két év múlva lesz időszerű.

Étkezés és orvosi ellátás

Az intézet biztosítja a napi háromszori étkezést és lehetőség van zsír- és fűszerszegény, húsmentes és cukorbeteg menü igénybevételére. Napi egyszer biztosít meleg ételt az intézet.

Sok megkérdőzött kifogásolta az élelmezés minőségét és egyoldalúságát. Többen panaszkodtak a friss gyümölcs és zöldség hiányára, továbbá a tejtermékeket is kevesellték. Fontos megjegyezni, hogy a fogvatartottak napi étkezésének pénzbeli normája 400 Ft. ¹

A bolt hetente háromszor van nyitva, a nevelési csoportok külön beosztás alapján vásárolnak heti egy alkalommal, ugyanakkor, ha valakinek van még a számláján pénz, és szeretne vásárolni, akkor azt megteheti. A bolt áraival kapcsolatban nem hangzott el fogvatartotti panasz. Ugyanakkor sérelmezték, hogy csak olyan termékek vásárolhatók meg, amelyek nem igényelnek hűtést. Ez a korlátozás ugyanakkor a megfigyelők szerint higiéniai okból indokolt, az pedig a férőhelyek és létszám adatok fényében nem tűnik megoldhatónak, hogy minden zárkába hűtőt helyezzenek el, közös körletli hűtőt viszont saját elmondásuk szerint nem használnának a fogvatartottak.

Az egyik legtöbb panasz az orvosi ellátással kapcsolatban hangzott el. A szabályozás értelmében a gyógyszereket a fogvatartottaknak a letéti pénzükből kell kifizetniük. Orvosi rendelés keddenként van, fogorvoshoz pedig Bernátkútra kell átszállítani a betegeket. Nővér naponta rendel, reggel és este is lehet hozzá fordulni.

Mélykúton ezzel kapcsolatban sokan sérelmezték, hogy ha nincs letéti pénzük, akkor nem kapnak gyógyszert, illetve több panasz érkezett azzal kapcsolatban is, hogy hiába van rá pénzük, úgy sem kapják meg a kért tablettákat, fájdalomcsillapítókat. Többen jelezték, hogy nem érdemes a nővérhez fordulni, mert ő nem ad gyógyszereket, hanem átirányítja a betegeket az orvoshoz. Így több napot vesz igénybe, mire eljut az elzárást töltőkhöz a kért, illetve szükséges orvosság, amelynek az intézet tájékoztatása szerint az az oka, hogy mielőtt a beteg megkapná a gyógyszert, le kell ellenőrizni, hogy az elzárást töltőnek van-e rá kerete, majd a gyógyszert meg kell vásárolni, és mindez viszonylag hosszú időt vehet igénybe. A megfigyelők javasolták, hogy az intézet tartson egy minimális forgókészletet a tipikusan használt, vény nélkül kapható gyógyszerekből, amit így igény és fedezet (aminek ellenőrzése rövid úton megtörténhet a számítógépes nyilvántartás segítségével) esetén a nővér hamar átad elismervény ellenében. Az intézet vezetése a javaslat megfontolására tett ígéretet.

Mindemellett az elzárást töltőknek lehetőségük van vény nélküli gyógyszerek vásárlására a boltban, amelyeket maguknál is tarthatnak. Az intézet ezen felül térítésmentesen szolgáltat gyógyszert, amennyiben erre életmentő célból szükség van.

Kapcsolat a külvilággal

A szabálysértési elzárást töltőkre nem vonatkoznak speciális szabályok a kapcsolattartás vonatkozásában, holott az indokolt lenne, hiszen sokszor csak rövid időt töltenek el ott a fogvatartottak. Az intézet igyekszik a kapcsolattartást minden rendelkezésére álló eszközzel segíteni.

¹ A fogvatartottak és beutaltak élelmezési normáiról és pótlékairól szóló 1-1/67/2007. (IK Bv. Mell. 9.) OP intézkedés

1. Látogatás

A szabálysértési elzárást töltők havonta legalább két alkalommal fogadhatnak látogatót, egy-egy órában, amely az ebédlőben zajlik. A kapcsolattartással összefüggésben több panasz érkezett. Többen sérelmezték, hogy az elzárást töltőkre nincs külön szabályozás, az ő esetükben is (az elítéltekhez hasonlóan) ki kell postázni a kapcsolattartási nyilatkozatot, ami - tekintettel az elzárás időtartamára - túl hosszú időt vehet igénybe.

Egy fogvatartott panaszolta, hogy a kapcsolattartói nyilatkozatot a családtagjai úgy küldték vissza, hogy azon a tanúk aláírása nem szerepelt, így azt érvénytelennek tekintették, újra ki kellett küldenie, ez sok időbe telt. A kapcsolattartói nyilatkozaton nem szerepel, hogy amennyiben a tanúk aláírása hiányzik, azt érvénytelennek tekintik, javasoljuk ezt rávezetni, illetve megfontolandónak tartjuk, hogy a tanúk aláírása egyáltalán ne legyen a kapcsolattartói nyilatkozat érvényességi feltétele hiszen jogszabály nem írja elő azt, hogy a kapcsolattartó teljes bizonyító erejű magánokiratban nyilatkozzon.

Szintén többen jelezték, hogy a látogatások során a gyermekeket nem vehetik ölbe, csupán a látogatás elején és végén engedélyezett az érintés, puzi, ölelés. Találkoztunk olyan elzárást töltővel, aki ezért inkább nem is engedi, hogy a gyermeke meglátogassa, mivel nem tudja megakadályozni, hogy a gyerek az ölébe üljön, így több hónapja nem láthatta a gyerekeit. Az intézet elmondása szerint az előírás oka az, hogy (tipikusan szabadságvesztést töltő fogvatartottak esetében) előfordult, hogy a gyermekeket felhasználva próbálták a fogvatartottak gyógyszereket és más tiltott tárgyakat becsempészni, és mivel az elzárást töltők épülete nagyon közel van az elítéltekéhez, az elzárást töltők esetében is ügyelni kell arra, hogy tiltott tárgy ne juthasson be az intézetbe.

2. Csomag fogadása

Heti egy alkalommal van lehetőség csomag fogadására. Az elzárást töltők a csomagokban nem hozhatnak be WC-papírt, zsebkendőt, borotvát. Az intézet tájékoztatása szerint az előbbi kettőre azért vonatkozik korlátozás, mert az elítéltek között többször előfordult, hogy így (pl. zsebkendőbe rejtve) próbáltak gyógyszereket, drogokat becsempészni, és az elzárást töltők és az elítéltek szeparációjának hiányában a két csoportra vonatkozó szabályzásnak egységesnek kell lennie. A borotva az öngyilkossági kísérletek megelőzése érdekében tiltott, amivel kapcsolatban a megfigyelők szintén megjegyezték, hogy a jogszabály szerint a borotva birtokban tartható tárgy, sőt, a férfiaknak ez kötelesség is. WC-papírt és zsebkendőt a boltban vásárolhatnak, borotva helyett pedig engedélyezett a szőrtelenítő krém, elektromos borotva és a hideg gyanta.

A Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága álláspontja szerint a 6/1996 (VII.12.) IM rendelet 91. § (2) értelmében „a csomag mindazokat a tárgyakat tartalmazhatja, amelyeket az elítélt engedéllyel magánál tarthat”.

3. Telefon

Telefonálásra bármikor, az elzárást töltők saját pénzén van lehetőség. Estéknként olcsóbb a telefonálás, a legtöbbször akkorra időzítik a hívást.

Az intézet tájékoztatása értelmében „a telefonbeszélgetések ellenőrzése szűrőpróba szerűen történik a nevelők ill. körlet-főfelügyelők által, nincs erre a feladatkörre külön beosztott, foglalkoztatott személyi állományi tag.” „ A 6/1996. (VII.12.) IM. rendelet 92.§-a értelmében a távbeszélő használata ellenőrizhető. Az intézet tájékoztatása szerint „ [az] intézetünk az elzárást töltők körletén tudja megoldani a szabadulók, előzetesen és nem jogerősen letartóztatottak elhelyezését is. Az előzetes és nem jogerős fogvatartottak esetében kiemelt jelentősége van a telefonbeszélgetések ellenőrzésének. Van olyan bíró és/vagy ügyési rendelkezés, amely kifejezetten előírja az előzetes és nem jogerős fogvatartottak esetében a telefonbeszélgetések ellenőrzését. Az ellenőrzést fontosnak tartjuk az elzárást töltők esetében is – melyet törvényi szabályozás nem tilt - mert az elzárást töltőknek is lehet olyan problémája, amit az intézetben eltöltött rövid idő alatt a személyi állomány tagjaival nem szívesen osztanak meg, de a családjuknak telefonon beszámolnak róla (elkeseredettség, suicid veszélyeztetettség). A segítségnyújtáshoz az információ szerzés ezen formája szükséges.”

A megfigyelők szerint az, hogy a szabálysértési elzárást töltők körletén elhelyezhetőek szabadulók, illetve az előzetes letartóztatásukat töltők, nem indokolja az előbbieknél telefonbeszélgetésének lehallgatását, még akkor sem, ha azt jogszabály nem tiltja. Továbbá úgy véljük, hogy a telefonbeszélgetések lehallgatása nem a segítségnyújtás leginkább megfelelő módja.

A Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága a kérdésben úgy foglalt állást, hogy a távbeszélő szűrőpróbaszerű ellenőrzésének a célja a fogvatartás biztonságának a fenntartása, a biztonságot sértő vagy veszélyeztető cselekmények megelőzése. „A segítségnyújtáshoz, az információ szerzés ezen formája nem szükséges, azonban előfordulhat, hogy a személyi állomány tag olyan informatív tény birtokába jut, melyet szolgálati érdekből köteles jelenteni.”

Programok, munkavégzés, oktatás, szabadlevegőn tartózkodás

1. Programok

Az Intézet tájékoztatása szerint az elzárást töltők számára számos program áll rendelkezésre, a programterv a mélykúti alegység faliújságján és a zárakban is megtalálható. Minden hétre új programterv készül. A 2014. június 16-22 közötti időszakra vonatkozó programterv szerint lehetőség van testedzésre (aerobik, asztali tenisz, hétvégi foci), felekezeti foglalkozásokon való részvételre (Jehova Tanúi, Bibliaóra, Hit Gyülekezete, Krisztus Szeretete Egyház), könyvtári látogatásra, rajzolásra, és társas játékban való részvételre. Emellett a vezetőség tájékoztatása szerint az Intézet bármely programján részt vehetnek. Ugyanakkor az elzárást töltők a szakkörökhöz nem csatlakozhatnak, azokat a jogerősen elítéltek számára tartják fenn.

Az elzárást töltők panaszokotk, hogy a programokról nem értesülnek, az aktuális programtervet a Bizottság látogatása előtti napon függesztették ki a faliújságra és helyezték el a zárakban, csupán az imaóráról volt tudomásuk. Aerobikról senki nem tett említést, a foci nők esetében atipikus időtöltési forma. Többen sérelmezték mindezek tükrében, hogy egész nap a zárakban ülnek és csupán a reggeli utáni séta során van lehetőségük kimozdulni.

Az intézet vezetése elmondta, hogy szakkörökön valóban nincs mód a szabálysértési elzárást töltőknek részt venniük, aminek az az oka, hogy ők tipikusan rövidebb ideig vannak megfosztva a szabadságuktól, és a szűkös keretek között mérlegelni kell, kinek biztosítják az aktív időtöltés ilyen formáját: azoknak, akik éveket töltenek benn, vagy azoknak, aki rövidebb időt. A megfigyelők a dilemmát akceptálják, de felhívják a figyelmet – a végső konklúzióban említett általános problémán túl – hogy elzárásos fogvatartott is van sajnos, aki egy évnél is hosszabb ideig tölti folyamatosan a kiszabott szankciókat, és az mégiscsak paradox, hogy valakinek valamilyen szempontból azért lehet rosszabb a fogvatartási körülménye, mert nem követett el bűncselekményt, és ezért rövidebb ideig tartják fogva.

Az intézet ezzel kapcsolatos tájékoztatása:

„Az elzárást töltők számára minden héten külön programterv készül. A programterv az intézet vezetésének jóváhagyása után a faliújságon minden alkalommal elhelyezésre kerül. Zárkára sem a Bizottság érkezésekor, sem azt megelőzően programterv nem lett átadva, az kizárólag a faliújságon található meg. Az elzárást töltők elhelyezésére szolgáló körletrészen került kialakításra egy foglalkoztató helyiség, a körletrész saját udvaron pedig szabadon mozoghatnak, ahol mozgás, sportolás lehetősége adott (tollas, torna). A komplex foglalkoztató helyiségben számos lehetőség közül választhatnak (szobabicikli, futógép, torna, asztalitenisz, csocsó). Az Intézet bármely programján részt vehetnek és részt is vesznek, melyekről fénykép is készült. A programokról csak abban az esetben nem értesülnek, ha nem tájékozódnak a faliújságon az adott hét eseményeiről. Az elzárást töltők a szakkörökhöz nem csatlakozhatnak, azokat a jogerősen elítéltek számára tartjuk fenn, de elmondható, hogy a foglalkoztatóban van lehetőségük rajzolni, festeni, hímezni, valamint a faliújság dekorálását is ők maguk oldják meg. A Helsinki Bizottság látogatásakor nem készített fényképet sem a foglalkoztatóról, sem pedig a faliújságról, pedig ott akkor is és most is az aktuális események

megtalálhatóak. A foglalkoztató helyiség felszereltsége pedig olyan lehetőségeket kínál az elzárást töltőknek, mely más fogvatartottak számára is csábító lehetőség lenne (szobabicikli, futógép, csocsó). Az elzárást töltők panaszát azzal kapcsolatban, hogy nem vesznek részt programokon és egész nap a zárkájukban kell tartózkodniuk, nem tartjuk megalapozottnak. A különböző eseményeken készült fényképek, a falújság és a foglalkoztató fényképei pont az ellenkezőjét támasztják alá, melyekről mellékelten CD-n küldünk néhányat. Akinek igénye van tevékenykedni (sport, dekorálás, hímzés stb.) a lehetőség biztosított számára.”

A Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoka észrevételeink alapján – mivel a szabályozás nem zárja ki egyértelműen a szakkörökön való részvételt az elzárást töltők esetében – felhívta a parancsnok figyelmét az ilyen igények egyedi elbírálásának lehetőségére, hiszen a szakkörökhöz való csatlakozás a fogvatartás idejére tekintettel probléma lehet.

2. Munkavégzés

Az intézet tájékoztatása szerint az elzárást töltőknek is van lehetőségük munkavégzésre, a látogatáskor 12-en dolgoztak, erdőt takarítottak. Általában idenymunkákat végeznek, illetve elektronikai hulladékbontásban tudnak tevékenykedni. Terápiás munkára is van lehetőség, ennek keretében a mosodában és a konyhán tudják elhelyezni őket. Az elzárást töltők a fogvatartotti díjazás szerint kapnak fizetést.

A fogvatartottak ugyanakkor elmondták, hogy a pár hetes elzárásra ítéleteknek nincs módjuk munkát végezni, mert a betanítási idő után már érdemi idő nem maradnak a munkavégzésre.

3. Oktatás

Tanulásra van lehetőség az Intézetben, azonban az elzárást töltők – tekintettel az elzárások rövid időtartamára – általában nem járnak iskolába az elzárásuk ideje alatt. Az elzárást töltők az intézetbe behozhatnak tananyagot, füzetet, tankönyvet magukkal.

4. Szabadlevegőn tartózkodás

A szabálysértési elzárást töltőknek naponta egy óra szabadlevegőn tartózkodást köteles az intézet biztosítani. A vezetőség tájékoztatása szerint a zárkák napközben nyitva vannak, az épülethez tartozó elkerített udvarra az elzárást töltők bármikor kimehetnek, egész nap lehetőségük van szabadlevegőn tartózkodni. Az egyéni meghallgatások során azonban többen is sérelmezték, hogy a Bizottság látogatása előtt csupán a reggelit követő egy órában mehettek ki sétálni, azt követően pedig ebédig bezárták a körleteket.

Az intézet szerint ennek két oka van: egyfelől a tanítás az elzárást töltők épületében zajlik, másrészt a szabaduló zárka is itt található, ezért az elkülönítési szabályoknak megfelelően az elzárást töltők körleteit bezárják. A megfigyelők látogatása előtt kialakult szabadabb rezsim annak az eredménye, hogy a tanév a látogatás előtti héten, pénteken befejeződött, így az elkülönítési szabályokra már nem kell tekintettel lenni.

Fenyítések, jutalmazás

Az elzárást töltővel szemben a következő fenyítések alkalmazhatók: feddés, személyes szükségletekre fordítható összeg legfeljebb 50%-kal történő csökkentése, kimaradás legfeljebb három alkalomra történő megvonása, magánelzárás (max. 5 nap). Komoly fegyelmi sértés az intézet elmondása szerint nem jellemző, ritkán a felügyelőkkel szemben tiszteletlenek az elzárást töltők, esetleg egymással kerülnek összeütközésbe. Rongálás nem jellemző (összesen 1 ilyen eset volt). A vezetőség és a fogvatartottak egybehangzóan arról tájékoztatták a megfigyelőket, hogy nem jellemző fenyítések kiszabása. Az egyéni meghallgatások során elhangzott, hogy jóval kevesebb a veszekedés és a feszültség a fogvatartottak között, ha több időt tölthetnek az udvaron.

A szabálysértési elzárást töltők jutalmakban is részesülhetnek, ezek: dicséret, személyes szükségletekre fordítható összeg növelése, pénzjutalom, rendkívüli kimaradás (ami az elzárás tartamába beleszámít), azonban a vezetőség és a fogvatartottak elmondása alapján ezekre nem volt példa.

Összegző megállapítások

A megfigyelők által kifejtett problémák túlnyomó része a jogi szabályozásból fakad, annak felróható.

1. A szabálysértési elzárás és a büntetés-végrehajtás enyhébb rezsimjei között különbség érdemben nem érzékelhető (lásd látogató vagy csomagfogadás szigorú szabályai), sőt, néhány szempontból rosszabb szabálysértési elzárást tölteni (munkát nem tudnak végezni, szakköre nem tudnak járni, oktatásban nem, vagy nehezebben tudnak részt venni), mint bűncselekmény miatt kiszabott szabadságvesztést. Ezt a megfigyelők védhetetlennek tartják azzal együtt, hogy indokát értik: mivel a bv. intézet és az elzárás végrehajtását szolgáló objektumok nincsenek elkülönítve, egy halmazként kell tekinteni a két csoportra a korlátozások kapcsán, ráadásul a bv. intézet telítettsége rányomja a bélyeget a szabálysértési elzárás végrehajtási körülményeire is.

Számos további probléma adódik abból, hogy a szabálysértési elzárást a büntetés-végrehajtás rendszerében hajtják végre, amely tipikusan nem az ilyen rövid tartamú szabadságvesztés végrehajtására van „berendezve”. Így például a szabálysértési elzárást töltők csak a BV-fon rendszerén keresztül telefonálhatnak, amelyhez külön kártyát kell számukra gyártani, ez időigényes. Hasonlóképpen a börtönben található boltban is csak letéti pénzük terhére vásárolhatnak, ez is kártya használatával történik, ennek akár hosszabb is lehet az átfutási ideje, mint maga a kiszabott szankció.

A Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága jelezte: a telefonáláshoz, és a vásárláshoz az intézet által legyártandó kártya előállítására a teljes befogadást követően kerülhet sor, amely eljárás legfeljebb három napot vesz igénybe, azonban indokolt esetben az intézetnek lehetősége van nem személyre szóló úgynevezett „Joker” kártya biztosítására a fogvatartottak részére.

2. A szabálysértési elzárás mellett, hogy embertelen, tökéletesen értelmetlen és felesleges szankció. A szankciónak az intézet munkatársai szerint sincs visszatartó ereje, a megfigyelők ehhez hozzáteszik, hogy a tiltott prostitúció miatt kiszabott pénzbírság, illetve szabálysértési elzárás semmilyen legitim büntetőpolitikai célt nem szolgál, társadalomra való veszélyessége nincs, leginkább a szabálysértés elkövetőjének okoz kárt. Egy példa: egy beteg prostituálnak pénzre volt szüksége, hogy kórházba utazzon, ezért kiállt az út szélére. Onnan nem kórházba ment, hanem börtönbe, mert a rendőrök „lekapcsolták”. Nem ritka egyébként, hogy egy évnél is többet kell bent töltenie valakinek pusztán azért, mert nem tudta kifizetni a szabálysértés miatt kiszabott pénzbírságot.

Nem látjuk be, hogy egy ország, amely Alaptörvénye szerint vallja az elesettek megsegítését, hogyan járhat el így a nyomorult sorsú polgáraival. Ahogy azt sem tudjuk, hogy milyen büntetési célt szolgál a nyomorult sorsú prostituáltak, az utcán szabálytalanul átkelők vagy a kukából ételt kivevők fogva tartása, és erre a célra miért pazarol el közpénzből az állami naponta 8-10.000 forintot.

3. A Helsinki Bizottság számos alkalommal elmondta, hogy a fiatalkorúak szabálysértési elzárása nemzetközi jogot sért². A fiatalkorúak csak végső esetben tarthatóak fogva, és esetükben a büntető igazságszolgáltatás középpontjában elsősorban a nevelésnek és a reintegrációnak kell állnia. A nemzetközi jogi szabályok szempontjából a 18 éven aluliak gyermekeknek minősülnek, elsősorban ebből a megközelítésből kell valamennyi velük kapcsolatos jogi megoldást értékelni. A gyermek jogairól szóló, New Yorkban 1989. november 20-án kelt egyezmény 37. cikke egyértelműen

² A témában született cikkünk elérhető itt: <http://szuveren.hu/jog/veszelyes-sracok>

megköveteli, hogy a gyermek őrizetben tartása vagy letartóztatása, vagy vele szemben szabadságvesztés-büntetés kiszabása csak végső eszközként legyen alkalmazható és csak a lehető legrövidebb időtartammal. Emellett többek között a fiatalkori bűnözés kezelésének új módszereiről és a fiatalkorú bűnelkövetőkre vonatkozó igazságszolgáltatás szerepéről szóló, az Európa Tanács Miniszteri Bizottsága által 2003. szeptember 23-án elfogadott R (2003) 20. sz. ajánlás és a Pekingi Szabályok (az ENSZ a fiatalkorúakat illető igazságszolgáltatással kapcsolatos minimumszabályokat tartalmazó gyűjteménye) is megállapítják: a fiatalkorúak esetében a büntető igazságszolgáltatásnak kerülnie kell a megtorló megközelítést, és a fogva tartás csak végső eszköz lehet. A büntetés célja e dokumentumok szerint is a fiatalkorúak javítása és nevelése, nem pedig a megtorlás. E nemzetközi szabályokkal ellentétes a fiatalkorúak szabálysértési elzárása.

A fiatalkorúak szabálysértési elzárása az értelmetlensége mellett különös terhet ró a büntetés-végrehajtásra. Egy fiatalkorú fogvatartott szinte folyamatos törődést igényel, ami tekintettel arra, hogy egyszerre összesen egy nevelő foglalkozik a szabálysértési elzárást töltőkkel, csak jelentős áldozatok árán kivitelezhető. Egy 15 éves lány 5 napot töltött az intézetben, mert társaival együtt 1800 forint értékben lopott egy áruházból és a bíróság úgy gondolta, hogy sem a figyelmeztetés, sem pedig a pénzbírság nem elegendő büntetés az esetében. Az iskolából egy hétig hiányzott, az intézet munkatársai különös figyelmet fordítottak rá, igyekeztek a lehetőségekhez képest enyhíteni a lány félelmét, szorongásait.